

دانشگاه علامه طباطبائی
دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی
پایان نامه کارشناسی ارشد سنجش و اندازه گیری

عوامل تأثیرگذار بر تصحیح سوالات امتحانات انشایی سال سوم

متوسطه توسط دبیران دبیرستان های استان سمنان

استاد راهنما

دکتر نور علی فرخی

استاد مشاور

دکتر یحیی مهاجر

استاد داور

دکتر اسماعیل سعدی پور

پژوهشگر

معصومه علی محمدی

سال تحصیلی

۸۸-۸۷

تقدیم به

پدر و مادرم

با سپاس و تقدیر فراوان از دو فرشته زندگی، انسان های مقدسی که مانند شمع سوختند تا امروز پروانه وار دورشان باشم. پدرم و مادرم، حرف و عمل من کفایت زحمات شما را نمی دهد، پس با تقدیم این پژوهش و هزاران شاخه گل یاس، زحمات شما را ارج می نهم.

و نیز تقدیم به

خواهران و برادرانم

که همواره مشوق و یاریگر من در امر تحصیل بودندند اند.

سپاس و قدردانی

ستایش خداوندی را سزااست که احسان فراوانش بر آفریده ها گسترده و دست کرم را برای بخشش گشوده است. او را بر تمامی کارهایش می ستاییم و برای نگهداری حق الهی از او یاری می طلبیم و گواهی می دهیم جز او خدایی نیست.

اساتید ارجمندم

جناب آقای دکتر فرخی که بی تردید راهنمایی های به موقع شما در حین انجام پژوهش و لبخند رضایتان به هنگام تلاش، من را در هرچه غنی تر کردن مطالب و صحت نتایج یاری داد، و جناب آقای دکتر مهاجر که دقت نظر و توجه شما به عنوان استاد مشاور، سعی و تلاش من را برای بهبود روند پژوهش مضاعف نمود، از شما دو استاد بزرگووارم، کمال تشکر و سپاس را دارم و نیز عزت و سربلندیتان را از بارگاه حضرت حق خواستارم.

استاد گرامی

جناب آقای دکتر سعدی پور، زحمات شما را در قبول داوری این پایان نامه ارج می نهم و نیز سپاسگزارم.

چکیده

پژوهش حاضر به منظور بررسی عوامل تأثیرگذار بر تصحیح سؤالات امتحانات تشریحی سال سوم متوسطه توسط دبیران دبیرستان های استان سمنان انجام گردید، که در آن ۶ سؤال در نظر گرفته شد. در این پژوهش دو گروه دبیران مرد و زن، شاغل به تدریس در دبیرستان شرکت داشتند. ابتدا نمونه پژوهش که تعداد ۹۷ نفر را شامل می شد، از میان جامعه مورد نظر که کلیه دبیران دروس هندسه، ادبیات فارسی و تاریخ شاغل به تدریس در مراکز شهرستان ها و شهرهای تابعه استان بودند، به صورت نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای به دست آمد. سپس برای جمع آوری نمونه ها به کلیه دبیرستان های دخترانه و پسرانه در دو شهر انتخاب شده که دارای شاخه نظری بودند، مراجعه شد و به هر دبیر در دروس ذکر گردیده، یک بسته حاوی پرسشنامه اطلاعات فردی، نمونه سؤال دروس مربوطه، راهنمای تصحیح آن بعلاوه ی ۵ برگ امتحانی پاسخ داده شده توسط دانش آموزان، (این پنج برگ به صورت تصادفی از بین برگه های امتحانی پاسخ داده شده همان دروس به دست آمده بود) ارائه شد. ۵ برگه ی به تصادف انتخاب شده از برگه های امتحانی دروس هندسه، تاریخ و ادبیات فارسی سال سوم متوسطه، کدگذاری (نیمی به صورت مستقیم از یک به پنج و نیمی دیگر به صورت غیرمستقیم از پنج به یک) شد و برای تصحیح در اختیار همه دبیران هر یک از دروس قرار گرفت، تا بر اساس پاسخ ها و بارم بندی معین به برگه ها نمره دهند.

آزمون T مستقل و تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین نمرات به دست آمده توسط دبیران مختلف مورد استفاده قرار گرفت. بر اساس یافته های به دست آمده، در تمامی ۶ سؤالی که در این پژوهش مطرح شد، تفاوت معناداری به دست نیامد، بغیر از سؤال یک که در قسمت درس تاریخ آن، تفاوت به دست آمده معنی دار گردید. یافته های این پژوهش و کاربرد روش های آماری، حاکی از آن است که عواملی مانند جنسیت دبیران، مدرک تحصیلی، سابقه تدریس، جنسیت دانش آموزان و میزان سخت گیری دبیران بر تصحیح سؤالات امتحانات انشایی تأثیر گذار نمی باشند.

کلید واژه ها : امتحان انشایی، تصحیح سؤالات، دبیران استان سمنان.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

چکیده

فصل اول: کلیات پژوهش

۱	مقدمه
۲	بیان مسأله
۴	ضرورت و اهمیت تحقیق
۶	هدف پژوهش
۶	سؤالات پژوهش
۶	تعریف مفاهیم و واژه ها

فصل دوم: ادبیات پژوهش

۹	مقدمه
۹	تعریف ارزشیابی
۱۱	سابقه تاریخی ارزشیابی
۱۱	سابقه تاریخی ارزشیابی در جهان
۱۲	سابقه ارزشیابی در ایران
۱۳	ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
۱۳	اهداف ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
۱۴	دسته بندی انواع ارزشیابی های پیشرفت تحصیلی
۱۶	ارزش سنجی
۱۷	هدف از امتحان چیست
۱۸	تعریف امتحان و انواع آن

- ۱۸----- تقسیم بندی امتحان بر اساس ملاک های مختلف
- ۱۹----- آزمون های کتبی (تشریحی)
- ۲۰----- سؤالات انشایی
- ۲۲----- انواع آزمون های کتبی (آزمون های عینی، آزمون های غیر عینی)
- ۲۵----- تقسیم بندی آزمون پیشرفت تحصیلی از نظر ساخت
- ۲۶----- محاسن و معایب آزمون های کتبی
- ۲۷----- استفاده مؤثر از امتحانات انشایی
- ۲۸----- قواعد تصحیح پاسخ سؤال های تشریحی
- ۲۹----- تغییراتی در امتحانات انشایی
- ۳۰----- برگزاری امتحان
- ۳۱----- عوامل مؤثر بر امتحان
- ۳۴----- اساس نمره گذاری
- ۳۵----- اصول نمره گذاری
- ۳۷----- نگرش مدرسان بر نمره دادن
- ۳۷----- نمره دادن بر حسب عدد مبنا
- ۳۷----- بررسی اعتبار نمره گذاری معلمان
- ۳۸----- عوامل مؤثر در نمره گذاری
- ۳۹----- اختلاف نظر معلمان در نمره دادن
- ۴۰----- اختلاف موجود در ارزشیابی سنتی
- ۴۲----- انتظارات ارزشیاب: اثرات همسان سازی و جستجوی هماهنگی شناختی
- ۴۳----- انتظارات ارزشیاب: اثرات تقابلی تسلسل اوراق
- ۴۵----- دیدگاه های موافق و مخالف نمره گذاری

پیشینه پژوهش ----- ۴۶

خلاصه و جمع بندی فصل دوم ----- ۵۸

فصل سوم: روش اجرای پژوهش

مقدمه ----- ۶۰

روش پژوهش ----- ۶۰

جامعه آماری ----- ۶۰

نمونه ----- ۶۰

ابزار اندازه گیری ----- ۶۱

روش جمع آوری اطلاعات ----- ۶۱

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات ----- ۶۳

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

مقدمه ----- ۶۴

بخش الف: توصیف آماری پژوهش ----- ۶۴

توصیف نمونه پژوهش برحسب جنسیت ----- ۶۴

توصیف نمونه پژوهش برحسب سن ----- ۶۶

توصیف نمونه پژوهش بر حسب رشته تحصیلی ----- ۶۷

توصیف نمونه پژوهش برحسب مدرک تحصیلی ----- ۶۸

توصیف نمونه پژوهش برحسب سابقه تدریس ----- ۶۹

توصیف نمونه پژوهش برحسب دخالت غلط املائی ----- ۷۰

توصیف نمونه پژوهش برحسب میزان توجه به خوش خط و خوانا بودن ----- ۷۱

توصیف نمونه پژوهش برحسب میزان توجه به پاسخ هایی که عین کتاب نوشته می شوند ----- ۷۲

توصیف نمونه پژوهش برحسب میزان توجه به درست بیان شدن مطلب و رساندن مفهوم ----- ۷۳

- توصیف نمونه پژوهش برحسب میزان اعتقاد به غیرواقعی بودن نمره بالاتر از ۱۵-----۷۴
- ب: بخش استنباطی پژوهش (پاسخگویی به سوالات پژوهش) -----۷۵
- آیا بین دبیران در تصحیح اوراق انشایی تفاوت وجود دارد؟-----۷۵
- آیا در تصحیح اوراق انشایی بین دبیران دوجنس تفاوت وجود دارد؟ -----۷۸
- آیا نوع مدرک تحصیلی دبیران در تصحیح اوراق انشایی تاثیرگذار است؟-----۸۰
- آیا سابقه تدریس دبیران در تصحیح اوراق انشایی مؤثر است؟ -----۸۳
- آیا مرتبط یا غیر مرتبط بودن رشته تحصیلی دبیران در تصحیح اوراق انشایی مؤثر است؟ -----۸۶
- آیا جنسیت دانش آموزان دبیران در تصحیح اوراق انشایی مؤثر است؟-----۸۹
- آیا در میزان سخت گیری دبیران در نمره دادن اوراق امتحانی تفاوت وجود دارد؟-----۹۲
- مقایسه سؤال به سؤال از نظر دشواری سؤال در درس تاریخ -----۹۷
- مقایسه سؤال به سؤال از نظر دشواری سؤال در درس هندسه -----۹۹
- مقایسه سؤال به سؤال از نظر دشواری سؤال در درس ادبیات فارسی -----۱۰۰

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

- مقدمه -----۱۰۱
- بحث و نتیجه گیری -----۱۰۱
- مشکلات و موانع پژوهش -----۱۰۸
- پیشنهادها -----۱۰۹

منابع و مأخذ

- منابع فارسی -----۱۱۰
- منابع لاتین -----۱۱۴

پیوست

فهرست جداول

عنوان

صفحه

- جدول شماره ۱-۴. توصیف تعداد دبیران نمونه بر حسب جنسیت دبیران ----- ۶۴
- جدول شماره ۲-۴. توصیف تعداد و درصد دبیران نمونه پژوهش بر حسب سن ----- ۶۶
- جدول شماره ۳-۴. توصیف نمونه پژوهش بر حسب رشته تحصیلی ----- ۶۷
- جدول شماره ۴-۴. توصیف نمونه پژوهش بر حسب مدرک تحصیلی ----- ۶۸
- جدول شماره ۵-۴. توصیف نمونه پژوهش بر حسب سابقه تدریس ----- ۶۹
- جدول شماره ۶-۴. توصیف نمونه پژوهش بر حسب دخالت غلط املایی ----- ۷۰
- جدول شماره ۷-۴. توصیف نمونه پژوهش بر حسب میزان توجه به خوش خط و خوانا بودن ----- ۷۱
- جدول شماره ۸-۴. توصیف نمونه پژوهش بر حسب میزان توجه به پاسخ های عیناً مانند -----
- کتاب ----- ۷۲
- جدول شماره ۹-۴. توصیف نمونه پژوهش بر حسب میزان توجه به درست بیان شدن مطلب -----
- و رساندن مفهوم ----- ۷۳
- جدول شماره ۱۰-۴. توصیف نمونه پژوهش بر حسب میزان اعتقاد به غیر واقعی بودن نمره -----
- بالاتر از ۱۵ ----- ۷۴
- جدول شماره ۱۱-۴. آزمون مقایسه میانگین دو گروه مستقل متوسط نمره تصحیح درس -----
- تاریخ بر حسب ترتیب تصحیح برگه به دو روش مستقیم و معکوس ----- ۷۵
- جدول شماره ۱۲-۴. آزمون مقایسه میانگین دو گروه مستقل متوسط نمره تصحیح درس -----
- هندسه بر حسب ترتیب تصحیح برگه به دو روش مستقیم و معکوس ----- ۷۶
- جدول شماره ۱۳-۴. آزمون مقایسه میانگین دو گروه مستقل متوسط نمره تصحیح درس -----
- ادبیات فارسی بر حسب ترتیب تصحیح برگه به دو روش مستقیم و معکوس ----- ۷۷

جدول شماره ۱۴-۴. آزمون مقایسه میانگین دو گروه مستقل متوسط نمره تصحیح درس

تاریخ برحسب جنسیت دبیران ----- ۷۸

جدول شماره ۱۵-۴. آزمون مقایسه میانگین دو گروه مستقل متوسط نمره تصحیح درس

هندسه برحسب جنسیت دبیران ----- ۷۹

جدول شماره ۱۶-۴. آزمون مقایسه میانگین دو گروه مستقل متوسط نمره تصحیح درس

ادبیات فارسی برحسب جنسیت دبیران ----- ۷۹

جدول شماره ۱۷-۴. آزمون مقایسه میانگین دو گروه مستقل متوسط نمره تصحیح درس

تاریخ برحسب مدرک تحصیلی دبیران ----- ۸۰

جدول شماره ۱۸-۴. آزمون مقایسه میانگین دو گروه مستقل متوسط نمره تصحیح درس

هندسه برحسب مدرک تحصیلی دبیران ----- ۸۱

جدول شماره ۱۹-۴. آزمون مقایسه میانگین دو گروه مستقل متوسط نمره تصحیح درس

ادبیات فارسی برحسب مدرک تحصیلی دبیران ----- ۸۲

جدول شماره ۲۰-۴. شاخص های توصیفی آزمون تحلیل واریانس یکراهه و آزمون لوین

(ANOVA) مربوط به درس تاریخ ----- ۸۳

جدول شماره ۲۱-۴. منابع تغییر آزمون تحلیل واریانس یکراهه (ANOVA) مربوط به

درس تاریخ ----- ۸۳

جدول شماره ۲۲-۴. شاخص های توصیفی آزمون تحلیل واریانس یکراهه و آزمون لوین

(ANOVA) مربوط به درس هندسه ----- ۸۴

جدول شماره ۲۳-۴. منابع تغییر آزمون تحلیل واریانس یکراهه (ANOVA) مربوط به درس

هندسه ----- ۸۴

جدول شماره ۲۴-۴. شاخص های توصیفی آزمون تحلیل واریانس یکراهه و آزمون لوین

(ANOVA) مربوط به درس ادبیات فارسی ----- ۸۵

- جدول شماره ۲۵-۴. منابع تغییر آزمون تحلیل واریانس یکراهه (ANOVA) مربوط به درس ادبیات فارسی ----- ۸۵
- جدول شماره ۲۶-۴. آزمون مقایسه میانگین دو گروه مستقل متوسط نمره تصحیح درس تاریخ برحسب سابقه تدریس دبیران ----- ۸۶
- جدول شماره ۲۷-۴. آزمون مقایسه میانگین دو گروه مستقل متوسط نمره تصحیح درس هندسه برحسب رشته تحصیلی دبیران ----- ۸۷
- جدول شماره ۲۸-۴. آزمون مقایسه میانگین دو گروه مستقل متوسط نمره تصحیح درس ادبیات فارسی برحسب رشته تحصیلی دبیران ----- ۸۸
- جدول شماره ۲۹-۴. آزمون مقایسه میانگین دو گروه مستقل متوسط نمره تصحیح درس تاریخ برحسب جنسیت دانش آموزان ----- ۸۹
- جدول شماره ۳۰-۴. آزمون مقایسه میانگین دو گروه مستقل متوسط نمره تصحیح درس هندسه برحسب جنسیت دانش آموزان ----- ۹۰
- جدول شماره ۳۱-۴. آزمون مقایسه میانگین دو گروه مستقل متوسط نمره تصحیح درس ادبیات فارسی برحسب جنسیت دانش آموزان ----- ۹۱
- جدول شماره ۳۲-۴. توزیع فراوانی متوسط نمرات داده شده به ۵ برگه امتحانی درس تاریخ توسط ۸ دبیر ----- ۹۲
- جدول شماره ۳۳-۴. شاخص های گرایش مرکزی میانگین متوسط نمرات داده شده به ۵ برگه امتحانی درس تاریخ توسط ۸ دبیر ----- ۹۲
- جدول شماره ۳۴-۴. توزیع فراوانی متوسط نمرات داده شده به ۵ برگه امتحانی درس هندسه توسط ۳۶ دبیر ----- ۹۳
- جدول شماره ۳۵-۴. شاخص های گرایش مرکزی میانگین متوسط نمرات داده شده به ۵ برگه امتحانی درس هندسه توسط ۳۶ دبیر ----- ۹۴

جدول شماره ۳۶-۴. توزیع فراوانی متوسط نمرات داده شده به ۵ برگه امتحانی درس ادبیات

۹۵ ----- فارسی توسط ۴۱ دبیر

جدول شماره ۳۷-۴. شاخص های گرایش مرکزی میانگین متوسط نمرات داده شده به ۵ برگه

۹۶ ----- امتحانی درس ادبیات فارسی توسط ۴۱ دبیر

جدول شماره ۳۸-۴. شاخص های گرایش متوسط نمرات داده شده به هر یک از سؤالات ۵ برگه

۹۷ ----- امتحانی درس تاریخ توسط ۸ دبیر

جدول شماره ۳۹-۴. شاخص های گرایش متوسط نمرات داده شده به هر یک از سؤالات ۵ برگه

۹۹ ----- امتحانی درس هندسه توسط ۳۶ دبیر

جدول شماره ۴۰-۴. شاخص های گرایش متوسط نمرات داده شده به هر یک از سؤالات ۵ برگه

۱۰۰ ----- امتحانی درس ادبیات فارسی توسط ۴۱ دبیر

فهرست نمودارها

صفحه

عنوان

- نمودار شماره ۴-۱. توصیف نمونه پژوهش برحسب گروه های درسی و جنسیت دبیران ----- ۶۵
- نمودار شماره ۴-۲. توصیف نمونه پژوهش برحسب گروه های درسی و سن ----- ۶۶
- نمودار شماره ۴-۳. توصیف نمونه پژوهش برحسب گروه های درسی و رشته تحصیلی ----- ۶۷
- نمودار شماره ۴-۴. توصیف نمونه پژوهش برحسب گروه های درسی و مدرک تحصیلی ----- ۶۸
- نمودار شماره ۴-۵. توصیف نمونه پژوهش برحسب گروه های درسی و سابقه تدریس ----- ۶۹

فصل اول

کلیات پژوهش

۱.۱ مقدمه

آموزش بر پایه خصایص فردی انسان با آزادی و اختیار پیوند دارد و از آنجا که امری اجتماعی است و در چارچوب فرهنگی خاصی قرار دارد با نوعی اجبار و سندیت^۱ ارزشی روبه رو می شود و به قول امیل دورکیم^۲ جامعه شناس مشهور فرانسوی «کرداری است که توسط نسل های کهن و استقرار یافته، بر نسلی که هنوز شکل نگرفته اعمال می شود و هدف آن است که نسل جدید (آموزش گیرندگان) از لحاظ جسمی، فکری، اجتماعی و معنوی به گونه ای درآیند که گروه کهن (آموزشگران) خواهان آن هستند» (تکمیل همایون، ۱۳۸۵، ص ۹).

از این رو فعالیت های آموزشی هر کشور را می توان سرمایه گذاری یک نسل برای نسل دیگر دانست که هدف اصلی این سرمایه گذاری توسعه انسانی است. علاوه بر آن به طور کلی آموزش وسیله ای برای شناسایی مسایل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه و پی بردن به راه حل های مناسب برای آن ها است. از طرف دیگر نظام آموزشی هر کشور از نظر نیروی انسانی و مشاغل ایجاد شده در آن بالاترین نسبت را در میان سازمان ها و دستگاه های دولتی دارد. بر این اساس نظام آموزشی را می توان یکی از پیچیده ترین زیرنظام های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی دانست (بارمحمدیان، ۱۳۷۹).

نظام تعلیم و تربیت نیز همانند سایر نظام ها دارای اصول و ویژگی های خاص خود می باشد. یکی از ویژگی های اساسی و لاینفک آن ارزشیابی است که به واسطه آن می توان به بررسی نیازها، تعیین اهداف و راهبردها، سنجش عملکرد و غیره پرداخت. به عبارت دیگر، ارزشیابی فعالیتی است که در تمام سازوکارهای این نظام به کار برده می شود و میزان کارایی و اثربخشی فعالیت ها را روشن می سازد و هرگز نمی توان از آن بی نیاز بود. بنابراین بررسی ارزشیابی و نگاهی به مبانی و

^۱-autorite

^۲-E. Durkheim

مفاهیم آن، چارچوب مناسبی برای تصمیم‌گیری و اجرای دقیق برنامه‌های آموزشی فراهم می‌سازد و در هر نظام آموزشی هدف از آن بیش از هر چیز دیگر آگاهی دادن و کمک به مربیان برای تبیین ضرورت و اهمیت درک ماهیت علمی ارزشیابی در جریان یاددهی و یادگیری است (همان منبع).

ارزشیابی بخشی از فرایند آموزش و پرورش است که بر اساس آن اطلاعات لازم در مورد یادگیری یا آموخته‌های فراگیران جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل می‌شود تا میزان تحقق هدف‌های پیش‌بینی شده مورد قضاوت قرار گیرد (سبحانی نیا، ۱۳۸۷).

به لحاظ اهمیتی که فرایند ارزشیابی در نظام آموزش و پرورش و به خصوص برنامه‌ریزی آموزشی و درسی دارد و از آنجایی که نمره‌گذاری نیز جزء فعالیت‌های ارزشیابی مطرح می‌شود، پژوهش حاضر به بررسی عوامل تأثیرگذار بر تصحیح سؤالات امتحانات تشریحی توسط دبیران می‌پردازد تا با شناسایی آنها، شرایط ارزشیابی بهتر و منسجم‌تری از اوراق امتحانی پاسخ داده شده توسط دانش‌آموزان به وسیله معلمان را فراهم آورد.

۱.۲ بیان مسأله

اصول برنامه‌ریزی درسی و تجارب ملل مختلف همواره می‌رساند که مجموعه دانش‌آموزان، معلمان، اولیاء و مسئولان نظام آموزشی در پی اجرای آن بخش از برنامه‌ها و روش‌های آموزشی هستند که موفقیت بیشتری را در سایه نظام سنجش و امتحان حاکم بر کشور تأمین کند. به عبارت دیگر برنامه‌ها و هدف‌های آموزشی یک کشور به وسیله سیستم امتحانی و کیفیت سنجش آموخته‌های دانش‌آموزان تعیین می‌شود (خلخالی، ۱۳۷۵).

«در این راستا قضاوت در مورد میزان پیشرفت تحصیلی و بهره‌وری بیشتر از منابع آموزش و پرورش به نتایج آزمون‌ها و امتحانات متکی است و امتحانات میزان دستیابی به اهداف آموزش و پرورش را معلوم و مشخص می‌نماید» (حسین زاده، ۱۳۷۶، ص ۹).

پیرون^۱ (۱۹۶۳) از بررسی های انجام گرفته چنین نتیجه گیری می کند که: « برای پیش بینی نمره یک داوطلب در یک امتحان به جای شناختن خود او بهتر است آزماینده او را شناخت». بر همین اساس علاوه بر اختلافاتی که بین ارزشیاب ها وجود دارد امتحانات تشریحی نیز به نوبه خود دارای نقص هایی می باشند که از آن جمله محدود بودن نمونه گیری آن از زمینه پیشرفت مورد آزمایش بوده و نقص بعدی به ماهیت پاسخ دانش آموز مربوط می شود نظر به اینکه در این نوع امتحان دانش آموز باید جواب را به بیان خود بنویسد و بپرواند، توانایی او در نوشتن بر نمره اش اثر می گذارد، نارسایی دیگر به طبیعت ذهنی نمره دادن به پرسش های تشریحی برمی گردد و تفاوت هایی که از لحاظ ماهیت، محتوای پاسخ ها در برگه های امتحانی دانش آموزان مختلف وجود دارد، سبب تغییر ضابطه های نمره دادن می شود (گرون لوند^۲؛ ترجمه مهندسی، ۱۳۵۶).

برای اثبات اینکه ارزشیاب ها در تصحیح اوراق داوطلبان تفاوت های فردی قابل توجهی دارند، بررسی مقدماتی توسط گنجی در سال ۱۳۶۷ در دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی انجام شده است. با توجه به نتیجه به دست آمده از این تحقیق ارزشیابی می تواند به صورت های مختلف تفاوت داشته باشد، از نظر میانگین نمراتی که می دهند، پراکندگی و طبقه بندی، اوراق تفاوت هایی را نشان می دهند که نمی توان آنها را به تصادف نسبت داد. جای تردید وجود ندارد که میزان تحصیلات معلمان در شیوه ارزشیابی آنها مؤثر خواهد بود، مثلاً دیپلمه ها متفاوت از فوق دیپلمه ها و فوق دیپلمه ها متفاوت از لیسانسیه ها ارزشیابی خواهند کرد. سن و جنس نیز می تواند از جمله عامل های دیگری باشد که در امر تصحیح تأثیرگذار خواهند بود (گنجی، ۱۳۶۷).

نتایجی که از تحقیقات مختلف در این زمینه به دست آمده است نشان داده است که معلمان مدارس، استادان دانشگاهی و کلیه کسانی که درباره نوشته های دیگران قضاوت می کنند، تفاوت های فردی بسیار زیادی را نشان می دهند. این تفاوت ها در حدی است که می تواند بر روی

^۱-Pieron

^۲-Gronlund

سرنوشت صاحبان نوشته‌ها تأثیرگذار باشد. این اختلافات زمانی غم‌انگیز خواهد بود که بخواهند تنها بر اساس نظرات آنها افراد را برای استخدام یا ورود به دانشگاه انتخاب کنند یا بورس تحصیلی در اختیار بعضی از آزمون‌دهندگان قرار دهند (همان منبع).

لذا با توجه به گفته وزیر علوم، تحقیقات و فناوری مبنی بر حذف آزمون سراسری تا سال ۱۳۹۰ و نیز با توجه به ماده یک طرح حذف کنکور که بر اساس آن وزارت علوم و وزارت آموزش و پرورش محدود به برگزاری آزمون‌های تشریحی و همزمان کشوری در پایه‌های دوم و سوم دبیرستان و پیش‌دانشگاهی شده‌اند. همچنین به رغم تصویب نهایی طرح حذف کنکور و چگونگی اجرایی شدن آن همچنان نکات مبهم بسیاری وجود دارد که مهم‌ترین مانع در راه اجرای این شیوه برای پذیرش دانشجو، برگزاری آزمون‌های هماهنگ در سطح دبیرستان است که یکی از مشکلات آن، به امکان اعمال سلیقه‌های شخصی در نمرات و معدل پایانی دوران دبیرستان مربوط می‌شود (سیاسی نژاد، ۱۳۸۶).

بنابراین با توجه به مطالبی که در بالا مطرح گردید، محقق بر آن است تا عوامل تأثیرگذار بر تصحیح سؤالات امتحانات تشریحی سال سوم متوسطه توسط دبیران دبیرستان را مورد مطالعه قرار دهد.

۱.۳ ضرورت و اهمیت تحقیق

برای آنکه ارزشیابی میزان یادگیری دانش‌آموزان در امتحانات تشریحی به صورت صحیح انجام گیرد مستلزم آن است که سؤال‌ها به طور مطلوبی تهیه گردیده و همچنین داوری منطقی و دقیق نیز درباره کیفیت پاسخ‌ها به عمل آید. در این زمینه یکی از محدودیت‌های مهم ذهن‌گرایی در نمره‌گذاری است. سلیقه‌های شخصی مدرس بر قضاوت وی در مورد کیفیت پاسخ دانش‌آموز تأثیر می‌گذارد (خورشیدی و ملک‌شاهی راد، ۱۳۸۲).

با توجه به تشریحی بودن اکثر امتحانات در مقطع دبیرستان و نیز بر اساس مصوبه مجلس مبنی بر حذف کنکور تا سال ۹۰ و پذیرش دانش‌آموزان در دانشگاه‌ها با در نظر گرفتن استانداردهای

آموزش و پرورش در دوره های متوسطه و پیش دانشگاهی و برگزاری آزمون های تشریحی و همزمان کشوری در پایه های دوم و سوم دبیرستان و پیش دانشگاهی و نیز بنا بر تردید هایی که در خصوص تأثیر اعمال سلیقه مصحح در تصحیح اوراق وجود دارد این مطلب اهمیت پیدا می کند که وزارت آموزش و پرورش نیز در جهت رفع این نواقص و اشکالات گام بردارد.

لذا با عنایت به مطالب مذکور تحقیق و تفحص علمی در نحوه برگزاری آزمون های تشریحی از جمله تصحیح یکسان و عادلانه اوراق تشریحی امری ضروری است، چرا که با بررسی و ارائه تصویری جامع و روشن از آن می توان مسئولین این امر را در جهت تصمیم گیری مناسب در این زمینه و ارائه راهکارهای مناسب از طریق کنترل یا به حداقل رساندن تأثیر عوامل به دست آمده در نتایج تحقیق، یاری داد.

به عنوان نمونه چنانچه ثابت گردد عاملی چون جنسیت بر نحوه تصحیح اوراق مؤثر خواهد بود می توان پیشنهاد نمود که هر برگه توسط ۲ مصحح با جنسیت های متفاوت تصحیح گردد و سپس میانگین نمرات به عنوان ملاکی برای نمره نهایی دانش آموز در نظر گرفته شود و همچنین می توان از انواع دیگر سؤالات به غیر از سؤال های تشریحی برای برگزاری امتحانات هماهنگ استفاده نمود و یا انواع ترکیبی سؤال ها را ملاک قرار داد، تا از این طریق بتوان به گزینش عادلانه دانش آموزان برای ورود به دانشگاه اقدام نمود. به هر حال گزینش یعنی انتخاب شایسته ترین و تواناترین داوطلبان برای ورود به دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی که همان نخستین گام به سوی شایسته سالاری در جامعه است.

۱.۴ هدف پژوهش

هدف اصلی این پژوهش، تعیین عوامل مؤثر بر نحوه ارزشیابی ارزشیابان در تصحیح سؤالات امتحانات تشریحی دانش آموزان سال سوم متوسطه است.

۱.۵ سؤالات پژوهش

- آیا بین دبیران در تصحیح اوراق تشریحی تفاوت وجود دارد؟
- آیا در تصحیح اوراق تشریحی بین دبیران ۲ جنس تفاوت وجود دارد؟
- آیا نوع مدرک تحصیلی دبیران در تصحیح اوراق تشریحی تأثیرگذار است؟
- آیا سابقه تدریس دبیران در تصحیح اوراق تشریحی مؤثر است؟
- آیا جنسیت دانش آموزان در نحوه تصحیح اوراق امتحانی توسط دبیران تأثیرگذار است؟
- آیا در میزان سخت گیری دبیران در نمره دادن به اوراق امتحانی تفاوت وجود دارد؟

۱.۶ تعریف مفاهیم و واژه ها

۱.۶.۱ تعاریف نظری

۱.۶.۱.۱ آزمون تشریحی

آزمون های انشایی^۱ یا تشریحی معمول ترین نوع آزمون های کلاسی هستند. این آزمون ها از گذشته های دور تاکنون مورد استفاده معلمان بوده اند. آزمون های تشریحی با توجه به آزادی عمل آزمون شونده در پاسخ دادن به سؤالات آزمون به ۲ دسته گسترده پاسخ و محدود پاسخ تقسیم می شوند (سیف، ۱۳۸۷).

۱.۶.۱.۲ ارزشیاب ها

«کسانی هستند که اوراق را ارزشیابی می کنند. از آنها تحت عناوین معلم، مصحح، داور، آزماینده و ارزشیاب نام برده می شود» (نوازه و کاورنی^۲، ۱۹۸۵؛ ترجمه گنجی، ۱۳۷۳، ص ۲۵).

۱.۶.۱.۳ ارزشیابی شوندگان

« کسانی هستند که بازده تحصیلی (ورقه) آنها مورد ارزشیابی قرار می گیرد. این افراد تحت عناوین دانش آموز، دانشجو، داوطلب، آزمایش شونده، آزمودنی و صاحب ورقه معرفی می شوند» (نوازه و کاورنی، ۱۹۸۵ ترجمه گنجی، ۱۳۷۳، ص ۲۵).

^۱-Essay test

^۲-Noizet & Coverni